

Andrej
Žmegač

Spomen(ik) Đeli

Andela Horvat – znanstveni skup
u povodu stogodišnjice rođenja
10. i 11. studenoga 2011.
Knjižnica HAZU, Zagreb

Zaslužnoj i nezaobilaznoj povjesničarki umjetnosti, istraživačici umjetničke baštine kontinentalne Hrvatske, znanstveni je skup bio posvećen o 100. obljetnici rođenja. Organizaciju priredbe preuzelo je Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske. Za naše prilike neuobičajeno, godišnjak Društva *Peristil* – objavivši izlaganja – izišao je ranije no ikada, istodobno sa skupom. Ne bismo rekli da mu je na bilo koji način umanjio značenje jer u tom času radovi još nisu bili započeli svoj “život” u znanstvenoj zajednici, dapače njegova pojava lijepo je upotpunila i zaokružila znanstveno okupljanje. Usporedimo li sastav priloga u časopisu s programom skupa, pokazuje se da sva izlaganja nisu našla svoje mjesto u *Peristilu*, što znači da se uredništvo vodilo strožim kriterijima od organizacijskog odbora. Usustavljivanje izlaganja u sekcije, istina, složen je i nezahvalan posao, no ipak nam se čini da je moglo biti logičnije riješeno. Na tu se primjedbnu nadovezuje i dojam da dobar dio radova nije imao nikakvu ili tek labavu vezu s likom Anđele Horvat, a bili su u prilici, držimo, tu vezu prigodno uspostaviti.

Uvodno se na život i lik Anđele Horvat osvrnuo njezin prijatelj Emin Armano. Evocirao je brojne zgode iz višedesetljetnog druženja s njom, od planinarskih pohoda i obilazaka terena, do redovitih sastanaka u njezinu domu u Dalmatinskoj (*nomen non est omen*) 12. Njegova prisjećanja imala su živost i nepretencioznost neposrednog iskustva, tako potrebna da se onima koji je nisu poznavali približi njezin poštovan lik. Mlađi su dakle

mogli štošta čuti o tome kako su se zabavljali stariji kolege (čije radove možda upravo izučavaju), kroz razne zgode, šaljive stihove i izreke, a dakako i kroz fotografije. Na skupu je prikazan lijep izbor fotografija koji Anđelu Horvat predstavljaju kao strastvenu planinarku, zaljubljenicu u prirodu, savjesnu zaposlenicu Konzervatorskog zavoda, ustrajnu i požrtvovnu terensku putnicu, druželjubivu osobu i napokon kao čovjeka predanog prije svega radu. Osobito nam se svidio snimak zabilježen na mjestu odakle ne može potjecati mnogo fotografija – na minaretu zagrebačke džamije (Anđela Horvat u društvu Ane Deanović i Tihomila Stahuljaka 1944.), kao i predratni njezin snimak u planinarskim cipelama i s ruksakom na leđima na splitskom Peristilu.

Među brojnim vrijednim prilozima iz “radnog” dijela skupa neka zbog ograničenog prostora bude spomenuto tek nekoliko izlaganja. Prilog o Velikom Taboru (D. Čikara, A. Čurić) ne iznosi samo rezultate recentnih konzervatorskih istraživanja, već predlaže i dataciju cijelog sklopa u 15. stoljeće, u predratkajsko doba. Time je u tumačenju ovog istaknutog spomenika načinjen znatan i zahtjevan iskorak, pa će biti zanimljivo pratiti kako će se ubuduće razvijati naše spoznaje o tom pitanju. Svakako je hvalevrijedno da u mlađim naraštajima ima onih koji se ozbiljno bave Velikim Taborom, a ovaj rad svjedoči da je u njega uloženi i velik trud.

Izlaganje o korespondenciji između Anđele Horvat i Krune Prijatelja (I. Čapeta Rakić) pružilo je zgodan uvid u kontakte

dvoje naših istaknutih istraživača. Temeljeći se samo na razglednicama, uspjelo je iščitati dosta značenja iz njihova inače oskudna sadržaja. Riječ je o razglednicama iz ostavštine Krune Prijatelja, pa je bila prilika istaknuti kako je taj materijal još neobrađen, praktično i netaknut; možda će neki znanstveni skup nalik ovome, a posvećen velikom splitskom povjesničaru umjetnosti, biti poticajom za njegovo istraživanje. Ondje bi se, uostalom, moglo očekivati i Prijateljev rukopis iz 1971. za nerealiziranu ediciju "Panorama umjetnosti i književnosti u Hrvata", pandan sintezi što ju je o kontinentalnoj Hrvatskoj za istu ediciju napisala Anđela Horvat.

Spomenut ćemo potom i izlaganje o glogovničkoj crkvi (M. Šimunić Buršić), u kojem je još jednom pretreseno pitanje zagonebnih stupaca ove dvobrodne crkve. Autorica aktualizira tezu Anđele Horvat o integritetu građevine, ali s neostvarenom zamisli o nadsvodenju brodova. Vrijedan doprinos predstavljaju komparativni primjeri dvobrodnih gotičkih crkava s izvedenim svodovima, kao obrasci za razmišljanje o mogućem rješenju u glogovničkom projektu. Premda ne daje određen odgovor na to pitanje, provedena analiza je uvjerljiva i kompetentna. Kad je pak riječ o tiskanom obliku ovog priloga, pozoran čitatelj će zamijetiti da su mu iz nekog razloga bilješke usustavljene drukčije nego u ostalih radova novog *Peristila*.

Izlaganje o oltarima tipa pokaznica (M. Ožanić) također se nadovezalo na zasluge Anđele Horvat, u ovom slučaju na njezinu tvorbu toga zgodnog i pogodnog pojma. Rad

iscrpno argumentira kako kompozicija tih atektonskih oltara s radijalnim zrakama svjetla ima svoje podrijetlo u procesijama, odnosno u pokretnoj scenografiji i opremi što je okruživala čašćeni svetački lik. Time je načinjen doprinos poznavanju ovoga malo-brojnog, ali "smjelog oltarnog rješenja".

U razgovorima na skupu pokazalo se da je još uvijek sporno pitanje renesanse u kontinentalnoj Hrvatskoj. Možda je znakovito da u sekciji "Između gotike i baroka" nije bilo niti jednoga izlaganja što bi primarno tematiziralo renesansu, a "ušuljala" se tu čak i romanika. Na tom tragu valja kazati da je središnja i ključna autoričina knjiga davala prostora i većem broju interpretata (a ne tek jednome), te je za požaliti što ih nije i bilo.

Osim tematskoga broja *Peristila* na skupu je predstavljen CD-ROM, dakle digitalizirano izdanje knjige *Između gotike i baroka*. Uz pomoć projekcije bile su prikazane funkcionalnosti ovog medija (izlaganje D. Zelića).

U jednom od obraćanja bilo je izrečeno kako Anđeli Horvat nije podignut spomenik niti bilo kakva spomen-ploča. No vjerujemo da bi joj, da ga je mogla doživjeti, više značio ovakav skup brojnih zainteresiranih, mahom mladih istraživača, i da bi ga – ispravno – držala svojim pravim spomenikom.

Na margini skupa izaslanstvo Društva položilo je cvijeće na grob Anđele Horvat. Njezino posljednje počivalište obilježeno je posve neuobičajeno jednim "pilom", vidljivim izdaleka i s raznih strana tihoga mirogojskog pejzaža. ×